

HERVÉ FERRAGE
a Budapesti Francia Intézet igazgatója,
a Francia Nagykövetség kulturális tanácsosa

Pierre Riché professzor
laudációja a Stephanus-díj átadása alkalmából
(*Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, 2017. május 22.*)

*Eminenciás Bíboros Úr,
Excellenciás Püspök Úr,
tisztelt Államtitkár Úr,
Hölgyeim és Uraim!*

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy mint a Francia Nagykövetség kulturális tanácsosa és Eric Fournier Nagykövet Úr képviselője, én tarthatom a laudációt abból az alkalomból, hogy Pierre Riché professzor jelentős műve nyerte el a tiszteletre méltó Stephanus-díjat.

Hosszú pályája során Riché Professzor mindvégig arra törekedett, hogy leírja, valamint árnyalt és elmélyült elemzésnek vesse alá a koraközépkor meghatározó jelenségeit. Hosszú ideig nem sokat tudtunk erről, az V. századtól X. századig tartó időszakról. Pedig ezekben a jelentős századokban alakultak ki a keresztény vallásnak köszönhetően a nyugat-európai kultúra új távlatai a görög-római világ összeomlását követően. A műveltségről, a kiemelkedő írástudók életútjáról, az oktatásról, valamint a gyermekek középkori társadalomban elfoglalt helyéről szóló tanulmányaiban Riché professzorról a korszakról izgalmas és a közhiedelemmel ellentétben egyáltalán nem „sötét”, hanem élettel teli képet alkotott.

Nagy örömömre szolgál, hogy Riché professzor *Oktatás és művelődés a barbár Nyugaton* című kiemelkedő műve, amelyért a mai napon megkapja a Stephanus-díjat, elérhető a magyar olvasók számára Sággy Marianne és Ádám Anikó kitűnő fordításában. A mára már klasszikusnak számító könyv először 1962-ben jelent meg Franciaországban. Olvasói mélységükben ismerhetik meg azokat a jelentős átalakulásokat, amelyek során a VII. századig uralkodó ókori oktatás új típusú, középkori oktatássá vált. Az új oktatási módszerek megjelenésén túl azok a hagyományos értékek is meginogtak, amelyekre a régi oktatás épült. A megingás azonban nem jelent teljes szakítást. Riché professzor mindvégig elutasította a leegyszerűsített kifejezéseket és a fogalmak önkényes használatát a mesterétől, az ókori oktatás nagyhírű szakértőjétől, Henri-Irénée Marrou-tól örökölt kifinomult gondolkodásmód nevében. Riché Professzor tehát nem mossa össze a „barbár inváziókat” az ókori értékek és formák „hanyatlásával”. A történelem sokkal összetettebb annál, mint ahogy a közvélekedés sejteni enged...

Riché professzort a „barbárok” vallása, kultúrája, főleg politikai és diplomáciai kultúrája érdekli, ezekből kiindulva újító szemlélettel tárgyalja az olyan emblematikus entellektüelek életútját, mint Gerbert d’Aurillac, aki végül Magyarországra irányította a

figyelmét. A nagyhírű matematikus és dialektikus gondolkodó, aki részt vett korának politikai küzdelmeiben, aki utazásai során az észak-afrikai Omejjád tudósok mellett tanult, valóban jelentős szerepet játszik Magyarország történelmében. Pápaként majd ő fogja átadni a királyi jelvényeket Szent Istvánnak, Magyarország királyának, ezzel pecsételve meg a frank krónikákban is olvasható „barbár” királyság belépését a Katolikus Egyház régiójába.

Hölgyeim és Uraim, bizonyára azért adományozták Pierre Riché professzornak a Stephanus-díjat, mert megérintette Önöket a ragyogó pedagógiai szellemiség, amellyel kutatási témáit a lehető legárnyaltabb módon tárgyalja, nem engedve a száraz tudományosságnak és dogmatikusságnak. És azért is, mert felismerték, hogy egy olyan könyvről van szó, amely a középkori Európa mindenre kiható krisztianizációjának tanulmányozásával kutatók generációi számára mutatott új távlatokat mind Franciaországban, mind pedig Magyarországon.

Riché professzor következetesen elutasítja a korlátolt definíciókat, valamint a kicsinyes vitákat, ugyanakkor a gazdag (hagiográfiai, egyházi, epigráfiai és egyéb tárgyi) forrásokat az Annales-kör szemléletének megfelelően vizsgálja, amely Georges Duby munkásságának köszönhetően Magyarországon is sok követőre talált. A közelmúltban elhunyt Sz. Jónás Ilona ugyanezt a történetírói szemléletet képviselte; ugyanolyan figyelmet szentelt a legelemibb társadalmi struktúráknak, a mindennapi élet materiális aspektusainak, mint a kultúra fogalmi és művészi formáinak. Többek között Sághy Marianne és Klaniczay Gábor örökítik tovább ezt a felfogást a középkori történelem kutatásában, és követik Riché Professzor tanítását.

Végül szeretném megköszönni a Szent István Társulatnak, valamint a Stephanus Alapítványnak hogy egy középkorral foglalkozó francia tudóst tüntetnek ki, aki elmélyült, gazdag és a részletekre oly figyelmes, ugyanakkor a leegyszerűsítést elutasító kutatásaival rámutat, hogy a Nyugat határai mennyire törékenyek és változóak a kora középkorban. Gerbert d’Aurillac, II. Szilveszter pápa, írástudó pap, apát és vándorprédikátor életútja bizonyítja, hogy Európa már a nagy európai egyetemek megalapítása előtt is nyitva állt a tudományos eszmecserék számára. Riché professzor életműve tehát egy már humanista, de még ókori klasszikus, és éppen kereszténnyé váló középkor képét vázolja fel.

Munkássága nyomán egy különleges európai kultúra képe jelenik meg számunkra, amely görög-latin, arab-andalúz és angol-ír hagyományokra épült. Ma ennek a sokarcú kultúrának lehetünk büszke örökösei.